

MUIZENINVENTARISATIE

KAPPERSBULTEN

2009

Guido Lek & Harold Steendam
november 2009

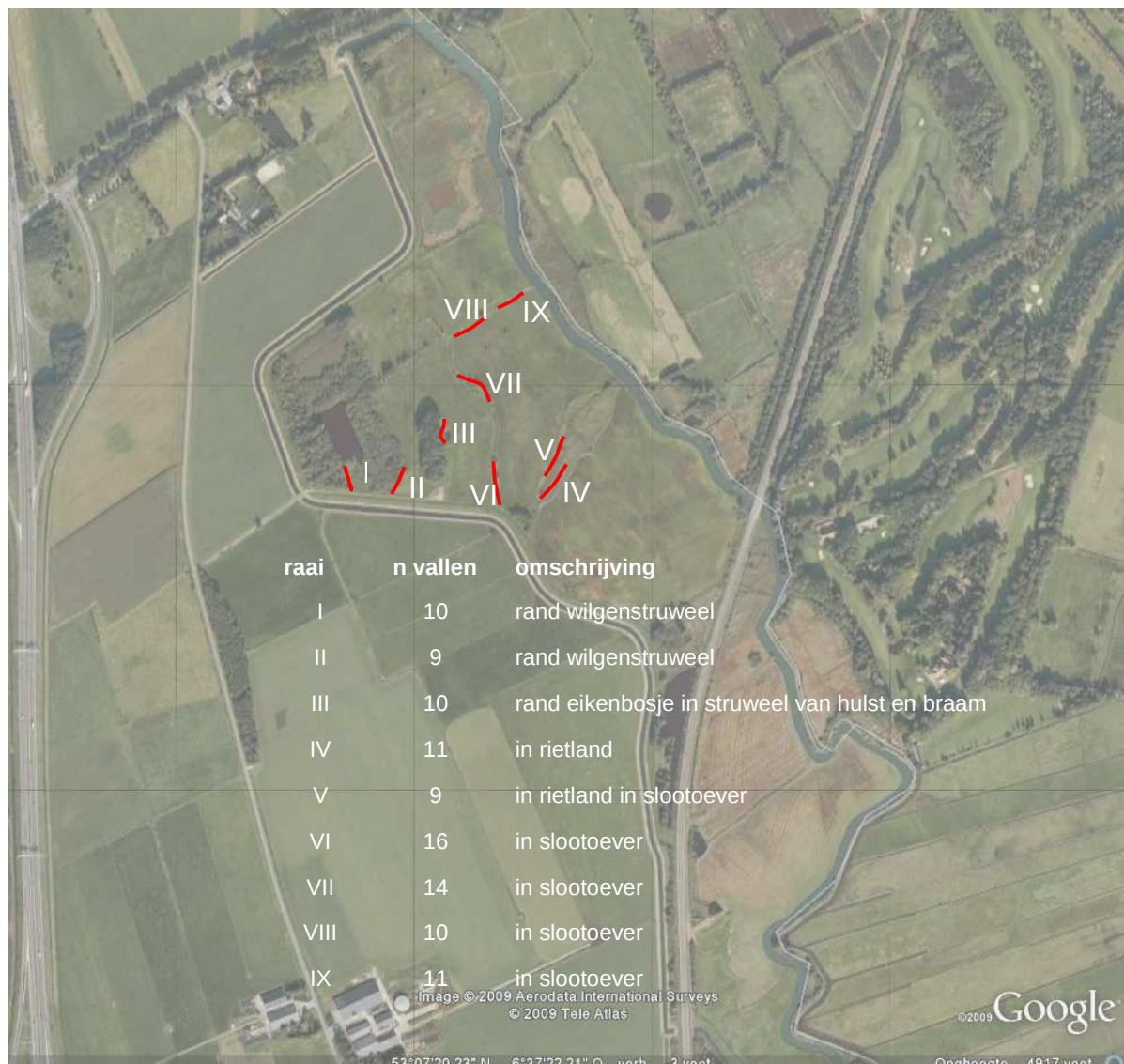
Inleiding

In het kader van de nieuwe zoogdierenatlas van Nederland zijn diverse onderzoeken opgestart om zoogdieren in kaart te brengen. Zo zijn het afgelopen jaar op verschillende locaties in het Drentse Aa-gebied inventarisaties uitgevoerd met als doel het voorkomen van de Waterspitsmuis vast te kunnen stellen. Het voorkomen van deze zeldzame en zwaar beschermde soort berust op sterk verouderde gegevens. Actualisatie van de gegevens is erg gewenst. Drie eerdere vangstsessies dit jaar met de Waterspitsmuis als doel zijn zonder succes gebleven.

Gedreven door enthousiasme en door het sterke vermoeden dat het beekdal van de Drentse Aa nog steeds geschikt is als leefgebied voor de Waterspitsmuis is besloten om nogmaals een poging te ondernemen en dan wel in de Kappersbulten, in de benedenloop van de Aa ter hoogte van Glimmen. Naast locaties die geschikt worden geacht voor Waterspitsmuis zijn ook andere locaties bemonsterd, zodat een redelijk compleet overzicht gegeven kan worden over de muizen in de Kappersbulten.

Methode

De meeste in het wild levende zoogdiersoorten krijgt men zelden of nooit te zien. Het zijn schuwe dieren, die alleen 's nachts hun schuilplaats verlaten. Er zijn diverse hulpmiddelen om zoogdieren waar te nemen. De meest gebruikte methode voor muizen is het vangen met vallen. Voor het onderzoek in de Kappersbulten zijn muizenvallen geplaatst van het type Longworth. Van de honderd

Figuur 1. Ligging van de raaien. Kaartje: Google Earth.

beschikbare vallen zijn er 99 gebruikt. Eén val bleek onbruikbaar door een defect klepje. Longworth vallen zijn speciaal ontwikkeld voor het vangen van muizen zonder ze daarbij te doden. De overlevingskans in dergelijke vallen is groot doordat ze een vrij grote leefruimte hebben en vrijwel waterdicht zijn.

Voordat de vallen in het gebied werden uitgezet zijn ze voorzien van een flinke dot hooi/stro en voedsel (wortel, meelwormen en graan). De vallen zijn vervolgens in negen raaien uitgezet op 24 oktober. De onderlinge afstand tussen de vallen in de raaien was telkens vijf stappen. Na een gewenningsperiode van een week, waarin de muizen de vallen vrij in en uit kunnen lopen, zijn de vallen op 30 oktober van nieuw voer voorzien en op scherp gezet. Een deel van de vallen is opnieuw voorzien van droog hooi/stro.

Tijdens drie controlerondes zijn de vallen gecontroleerd. De muizen zijn na determinatie vrijgelaten. De controles zijn uitgevoerd in de avond van 30 oktober (22u00-00u30), de ochtend van 31 oktober (8u20-10u30) en de middag van 31 oktober (15u20-17u00). Raai I en IV zijn na de tweede controle opgeruimd. De vallen in raai IX zijn pas op scherp gezet in de ochtend van 31 oktober. In totaal zijn 257 vangstmomenten geregistreerd.

Resultaten

In totaal zijn 76 muizen gevangen, verdeeld over zes verschillende soorten. Daarnaast zijn tijdens de controlerondes twee muizen ontsnapt voordat ze gedetermineerd konden worden. De gemiddelde bezettingsscore per bezoek lag respectievelijk op 34%, 35% en 18%. Vooral de vallen op de overgangszone van struweel naar grasland waren met grote regelmaat dicht. Op de nattere locaties lag de bezettingsgraad duidelijk lager. Een deel van de gevangen muizen was `traphappy`, dwz dat ze meerdere keren in dezelfde val werden gevangen.

raai	I			II			III			IV			V			VI			VII			VIII			IX		
aantal vallen	10			9			10			11			9			16			14			10			11		
bezoek	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Bosspitsmuis	-	-		-	-		-	-		-	-		-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-			
Waterspitsmuis	-	-		-	-		-	-		-	-		-	-		-	1	-	-	-	-	1	-	-			
Bosmuis	7	7		3	3		4	2		-	-		2	1		-	-	-	-	-	-	1	-	-			
Dwergmuis	-	-		-	-		-	-		-	-		-	-		-	-	-	-	1	1	1	-	1			
Rosse woelmuis	-	-		6	4	4	2	3	3	-	-		-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Aardmuis	-	-		-	-		-	-		-	1		-	-		-	-	-	4	4	4	-	-	-			1
loos alarm	-	-		-	-		-	-		-	-		-	1		-	2	-	-	1	1	1	-	-			
ontsnapt	-	-		-	-		-	1		-	-		-	-		-	-	-	1	-	-	-	-	-			
leeg	3	3		1	2	5	5	4	7	11	10		7	6	9	16	12	15	9	7	8	6	10	9			10

Tabel 1. Resultaten van de vallencontroles per raai (grijs = vallen niet op scherp).

Op de relatief droge plekken (raai I, II en III) werden uitsluitend Bosmuizen en Rosse woelmuizen gevangen. Vooral de Rosse woelmuis is een soort van droge voeten, deze soort werd op de nattere locaties dan ook niet in de vallen gevangen. De Bosmuis heeft een veel breder leefgebied, de soort werd ook op extreem natte locaties gevangen, zij het in lage aantallen.

Langs de sloten werd relatief weinig gevangen. Aardmuizen werden voornamelijk gevangen op plekken waar een ruige oeverbegroeiing aanwezig was of waar de vegetatie niet helemaal tot aan de slootkant was afgemaaid. De Bosspitsmuis werd in zeer klein aantal gevangen. Hetzelfde geldt voor de Dwergmuis. Beide soorten werden op de kruidenrijkere delen langs de oever aangetroffen.

De meest spectaculaire vangsten werden gedaan in raai VI en raai VIII. Het vermoeden dat de Waterspitsmuis in het gebied voorkomt werd meteen al tijdens de eerste vangstronde bevestigd. De eerste Waterspitsmuis werd gevangen langs een sloot met helder water, een rijk waterleven, een goed ontwikkelde watervegetatie en een oevervegetatie met voornamelijk grassen en zeggen. Er was weinig dekking in de oever waar de Waterspitsmuis is gevangen, omdat er tot aan de sloot was gemaaid. De tweede Waterspitsmuis is op een soortgelijke locatie gevangen. De onderlinge afstand

bedraagt circa 250 meter, waardoor er van uitgegaan kan worden dat het twee verschillende exemplaren betreft. Beide gevangen exemplaren waren vocaal erg actief. Het geluid is te vergelijken met de zang van de Putter.

Andere zoogdieren

Naast de gevangen muizen hebben we sporen gevonden van Haas (keutels), Vos (keutels), Mol (molshopen), Ree (keutels en krabsporen) en Veldmuis (bewoonde holletjes). Dat betekent dat ook deze soorten in het gebied voorkomen.

Dankwoord

We danken Hans Steendam, Hans Lek en Petra Daniels voor assistentie bij het veldwerk en Stichting Het Drentse Landschap (Bertil Zoer) en Landschapsbeheer Drenthe (Simone Vos) voor het beschikbaar stellen van de vallen. Verder willen we Harry Offringa van Staatsbosbeheer bedanken voor de vergunning.

raai	x_coord	y_coord	datum	soort	aantal	controles	vallen
1	237400	571415	30/31-10-2009	511	14	2	10
2	237462	571408	30/31-10-2009	511	6	3	9
2	237462	571408	30/31-10-2009	441	14	3	9
3	237532	571494	30/31-10-2009	511	6	3	10
3	237532	571494	30/31-10-2009	441	8	3	10
4	237715	571384	30/31-10-2009	482	1	2	11
5	237698	571427	30/31-10-2009	110	1	3	9
5	237698	571427	30/31-10-2009	511	3	3	9
6	237614	571447	30/31-10-2009	110	2	3	16
6	237614	571447	30/31-10-2009	121	1	3	16
7	237590	571564	30/31-10-2009	110	1	3	14
7	237590	571564	30/31-10-2009	501	2	3	14
7	237590	571564	30/31-10-2009	482	12	3	14
8	237560	571642	30/31-10-2009	121	1	3	10
8	237560	571642	30/31-10-2009	511	1	3	10
8	237560	571642	30/31-10-2009	501	2	3	10
9	237612	571681	30/31-10-2009	482	1	1	11